

שבועות יז

משה שווערד

1. רש"י על שבועות דף טז/ב

למלקות - אם התרו בו שלא לעמוד ועמד פחות מכדי שהייה:

2. תוספות על שבועות דף יז/א

צריך שהייה למלקות. בטימא עצמו בשוגג איירי אבל אם היה שרץ במקדש והתרו בו שלא יטמא עצמו בלא שהייה נמי מילקא לקי כדמוכח בפרק מי שאמר הריני נזיר (נזיר יז. ושם) דקאמר התם בעי רבא נזיר והוא בבית הקברות מי בעי שהייה או לא וקאמר ה"ד אילימא דקאמר לא תנזור מי בעי שהייה כו' ואין לתמוה דהתם בעי רבא אי גמירי שהייה אבראי אבל בפנים למלקות פשיטא ליה דגמירי שהייה דהתם בעי את"ל דבפנים גמירי שהייה למלקות בחוץ מהו ור"ת גרס התם רב אשי דרב אשי בעי לה הכא בסמוך:

3. חדושי הרמב"ן על מסכת שבועות דף טז/ב

הא דבעי רבא צריך שהייה למלקות או אין צריך שהייה. כגון שנטמא באונס קאמרינן ואתרו ביה לצאת וקא מיבעיא ליה אם צריך כדי השתחויה או כל שלא יצא מיד לוקה, והכי אמרינן במסכת נזיר בפרק מי שאמר הריני מגלה (י"ז א') דבעי רבא נזיר בבית הקברות בעי שהייה למלקות היכי דמי אילימא דאמרי ליה לא תנזור למה לי שהייה, הכא נמי אם טמא עצמו במזיד לא בעי שהייה דהרי הוא כמי שנכנס שם והוא טמא, דהא קא מתרין ביה שלא לטמא ואין מתרין בו לצאת כדאיתא התם, [1] ומשמע דאליבא דמ"ד התראת ספק שמה התראה בעי לה דאי אליבא דמ"ד לא שמה התראה אי צריך שהייה אינו לוקה והיכי אמרינן צריך שהייה למלקות דאלמא לקי, [2] ואיפשר דלכו"ע קא בעי לה ואת"ל צריך שהייה לא לקי, והא דאמר למלקות לענין מלקות קאמר כלומר במזיד ובהתראה, ואמר לשון סתום שלא רצה להכניס ראשו בין המחלוקת:

4. ריטב"א על שבועות דף טז/ב

וא"ת ואי בעי שהייה היכי לקי למאן דאמר (לעיל ג' ב') התראת ספק לא שמה התראה, וי"ל דבעינן למאן דאמר שמה התראה ובעי לה רבא סתם משום דס"ל דהכי הלכתא. ויש מי שפירש דלמאן דאמר לא שמה התראה נמי בעי לה ולא למלקות ממש אלא לדין מלקות כלומר לעבור עליו בלאו דלא יטמאו את מחניהם, ונקט לשון סתום שכולל למלקות ממש ודין מלקות שלא להכניס עצמן במחלוקת. [3] ויש אומרים דמשכחת לה מלקות ממש ואפילו למ"ד לא שמה התראה למ"ד אפשר לצמצם כגון שיצמצמו עליו להתרות בו בסופא דפסוקא בענין שאם יוצא מיד יוכל לצאת בקצרה ואם לא יצא מיד שוב לא יוכל לצאת בלא שהייה, דכי קבל עליו התראה ולא יצא הוי התראת ודאי:

5. תוספות מסכת שבועות דף יז עמוד א ד"ה או אין

או אין צריך - שהייה למלקות הכא משמע דלקי אשהייה דלא קמיבעיא ליה אלא אי צריך שהייה כשיעור השתחואה או לא וקשה בפרק בתרא דמכות (דף כא. ושם): תנן גבי היה לובש כלאים ואמרו לו אל תלבש אל תלבש והוא פושט ולובש חייב על כל אחת ואחת ואמר רב ביבי בגמרא לא פושט ולובש ממש אלא מכניס ומוציא ידו בבית אונקלי שלו רב אשי אמר אפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש מכלל דרב ביבי לא מחייב בשהייה וי"ל דרב ביבי לא פליג אדרב אשי אלא דלא נחת לאשמועינן חידוש של שהייה אלא לאשמועינן דבהכנסת בית אונקלי חייב אף על פי שאינו לובש כל המלבוש א"נ לרב ביבי לא לקי אשהייה משום דהוי לאו שאין בו מעשה והכא איירי למ"ד לאו שאין בו מעשה לוקין עליו א"נ איירי לענין איסור מלקות ולא לענין חיוב ורב אשי דפליג עליה התם וחשב שהייה כמעשה כיון דתחילת הלבשה ע"י מעשה והכא אפי' אי לא בעינן שהייה כדי השתחואה מ"מ בעינן כדי יציאה וכניסה אבל בפחות מיכן לא כי היכי דבעינן גבי כלאים כדי פשיטה ולבישה ונראה דאפי' את"ל דגמירי שהייה כדי השתחואה למלקות במקדש ובנזיר היינו משום דדמו לשהייה דקרבן דגבי מקדש אבל לגבי כלאים פשיטא דלא גמירי דלא שייך התם השתחואה כלל.

6. שערים מצויינים בהלכה

ומפרש הרדב"ז דאע"ג דק"ל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, מ"מ העכבה שנתעכב אחר שהתרו בו חשיבא מעשה וכו'. ועי' בלחם משנה שתמה נמי על הב"י, והביא מדברי התוס' כאן, וכתב דהרמב"ם לא ס"ל כהתוס'. ועי"ש בעפרא דארעא (אות כא) דדוקא בנכנס באיסור אמרינן דאם שהה כשיעור לוקה, וחשיב מעשה מכח הכניסה דמעיקרא וכו'. ובפתחי תשובה (יו"ד סי' שעב סק"ד) הביא אם יש לחלק דדוקא בנכנס באיסור ושהה שם אז לוקה, משא"כ בנכנס בהיתר לא חשיב השהייה כמעשה, וכבר נסתפק כן במשל"מ (ביא"מ פ"ג הכ"א). וכיד

כתב בארעא דרבנן (מער' א אות יח) דצ"ע על הב"י (יו"ד סי' שעא ס"א) שהביא בשם הכלבו (הל' אבל) שאם שהה הכהן באוהל המת כדי השתחוואה לוקה, וכתב דהאי לוקה לאו מדאורייתא הוא, דהא לאו שאין בו מעשה הוא. ובעט סופר (כלל סח-ח) תמה עליו שהרי דברי הכלבו מקורם ברמב"ם (אבל פ"ג ה"ד) כהן שנכנס לאוהל המת בשגגה ואחר שידע התרו בו כו', ואם ישב שם כדי השתחוואה הרי זה לוקה נוכ"כ התוס' במס' נזיר (יז. ד"ה אילמא) לגבי נזיר ששהה בבית הקברות, דלאו שיש בו מעשה הוא במה שאינו יוצא משם].

7. חדושי הריטב"א מסכת שבועות דף יז עמוד א

[1] גירסת רש"י ז"ל תלה עצמו באויר עזרה מהו אויר עזרה כעזרה דמי או לא וסלקא בתיקון. ואיכא דקשיא ליה היכי סלקא בתיקון דהא אמרינן בפרק אמר להם הממונה (יומא ל"א א') א"ל אביי לרב יוסף ביאה במקצת שמה ביאה או לא שמה ביאה א"ל בהונות יוכיחו שהמצורע מכניס ידו לבהונות להזאה אלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה, וש"מ דפשיטא להו דאויר עזרה כעזרה דמי דאי לא היכי תפשוט מההיא דביאה במקצת לא שמה ביאה דילמא שמה ביאה ושאני התם דהוי בהונות באויר עזרה [ד] לאו כעזרה דמי, אלא ודאי כדאמרן, ויש מתרצים דדילמא שאני בהונות דכיון דגופו עומד בקרקע בחוץ אף ידו שבפנים חשיבא כאילו היא בקרקע ממש דבתר גופו גרירא לענין זה, וליתא דאם כן לא ילפינן מהתם דביאה במקצת לא שמה ביאה דדילמא שאני התם דידו בתר גופו גרירא כדאמרין לענין שבת (שבת ג' א').

• תוספות מסכת שבועות דף יז עמוד א ד"ה תלה עצמו

תלה עצמו באויר עזרה מהו - אית ספרים דגרסי אויר עזרה כעזרה דמי או לא וקשה דבפרק [כל הפסולין] (זבחים דף לב.) אמר טמא שהכניס ידו לפנים חייב דביאה במקצת שמה ביאה ובפרק כל הפסולין (שם דף לב:) נמי אמר ואי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה היכי מעייל ידיה בבהונות משמע דאויר נמי נתקדש ועוד אי לאו כעזרה דמי א"כ כשמוליך דם ואיברים למזבח יפסל ביוצא ונראה כגירסת הספרים דגרסי כי גמירי שהייה היכא דבר השתחוואה הוא.

[2] ומצאנו גירסא אחרת במקצת הספרים תלה עצמו באויר עזרה מהו מי אמרינן כי גמירי שהייה דבת השתחוואה אבל שהייה דלאו בת השתחוואה לא גמירי או דילמא שהייה גמירי לא שנא דבת השתחוואה ולא שנא דלאו בת השתחוואה. ובעיין אפילו כששהה תלוי כשיעור שהייה אם מחייב בה כיון דלא בת השתחוואה ואילו בשלא שהה כשיעור שהייה פשיטא ולא חמירא היא מעמידה בעזרה עצמה, וזה פשוט. ונראה שאף הגירסא הראשונה יש לפרש כעין גירסא זו. אויר עזרה כעזרה דמי למאי דגמירי שהייה או לא כיון דלאו בת השתחוואה היא. כנ"ל.

8. שערים מצויינים בהלכה

תלה עצמו באויר העזרה מהו. עי' בשו"ת הרדב"ז (ח"ב סי' תרצא) כיון דסלקא בתיקון והוי איסורא דאורייתא לדעת הרמב"ם דס"ל בקדושתו עומד [עי' מש"כ לעיל טז. ד"ה דכו"ע, וד"ה קסברן, אזלינן לחומרא ואסור ליכנס שם היום, ולדעת התוס' פשיטא ליה דאויר עזרה נתקדש, ואע"ג דתניא [להלן ע"ב]

וכבר האריכו פוסקי זמנינו לאסור לטוס עם אירון על מקום המקדש, שרק גגין ועליות לא נתקדשו ודהיינו דוקא ע"ג בתים בנויים, אבל אור מקום המקדש נתקדש עד לרקיע, וגם דוקא הגגין והעליות שבזמנם ולא מה שהוסיפו אח"כ נע" בדברינו בסמוך ע"ב ד"ה גגין, ואין להתיר מטעם אהל זרוק ונע" בשמ"כ ח"ד סי' רב סק"ח, ועי' באריכות בתשו' קנין תורה (ח"ג סי' נח). ומה שיש נוהגין להכניס האצבעות בתוך הסדקים שבכותל המערבי, הנה יש שחששו שעובי החומה קדושתה כלפנים וביאה במקצת שמה ביאה נע" במשכנות לאביר יעקב, ובעיר הקודש והמקדש לרי"ם טוקצינסקי ח"ד, ועוד דאולי אין כותל זה מכותלי הר הבית אלא כותל העזרה נע" שו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תרצא, וחכמת אדם שער משפטי הארץ סי' ח, ויש שכתבו שאין לחוש לזה נכ"כ שם בשם בעל תורת חסד מלובלין, ועי"ש מה שהביא מהגר"ל דיסקין, וע"ע בתשו' אבני נזר (יו"ד סי' תנ-תנג) ובמעשי למלך (ביהב"ח סופ"ח) בענין זה. וכן העלו למעשה שכותל זה אינו כותל העזרה אלא כותל הר הבית נוכמש"כ בכפתור ופרח, ומהאי טעמא אין איסור לנגוע בחומת הכותל אפי' מי שטומאה יוצא מגופו

9. תוספות מסכת שבועות דף יז עמוד א ד"ה טימא עצמו

טימא עצמו במזיד מאי - צריך לומר דבשעה שטימא עצמו לא ידע שהיה במקדש דאי ידע וטימא עצמו במזיד אפי' שכח אח"כ לא מחייב קרבן דהא לא שב מידעתו הוה ואי למלקות בעי צריך לומר דלא התרו בו אלא לאחר שטימא עצמו דאם התרו בו קודם לא בעי שהיה כדפי' לעיל.

10. חדושי הרשב"א על מסכת שבועות דף יז/א

טמא עצמו במזיד מהו. פי' כגון שנכנס למקדש ולא ידע שהוא מקדש, דאי ידע בשעה שנגע בטומאה הרי זה כטמא שנכנס לעזרה דחייב מיד דכלל לא יטמאו את מחניהם הוא:

11. שערים מצויינים בהלכה

באונס גמירי שהייה וכו'. בתו"ח תמה אמאי נקט באונס, הול"ל בשוגג גמירי שהייה, דהיפוך מזיד הוא שוגג, והיפוך אונס רצון הוא, ועוד דמסתמא נטמא בשוגג, דמי אנסו שם שיטמא עצמו, ומפרש דמירי בנטמא בשוגג, אלא שהוא אונס על טומאת המקדש, דכיון שנטמא בשוגג בפנים, אינו מטמא המקדש במזיד אלא באונס וכו'. ועי'

12. תוספות מסכת שבועות דף יז עמוד א ד"ה נזיר בקבר

נזיר בקבר צריך שהייה למלקות או לא - וא"ת והאמר בפ' ג' מינין (נזיר דף מב: ושם) גבי נזיר שהיה מת מונח על כתיפו והושיטו לו מת אחר ונגע בו יכול יהא חייב ת"ל ולא יחלל במי שאינו מחולל יצא זה שמחולל ועומד ופריך מדתנן היה מטמא ואמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחת ואחת ומשני כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין משמע כל זמן שלא פירש מן המת אינו חייב במה שהושיטו לו מת אחר משום דאין מוסיף טומאה על טומאה (ג) וכל זמן שמונה טומאה על כתיפו מי שנוגע בו טמא טומאת ז' ולא מיחייב אלא שלא בחיבורין שכבר פירש מן הראשון דמי שהיה אז נוגע בו לא היה טמא אלא טומאת ערב לכך כשחזר ונוגע בו חייב שהוסיף טומאה בנגיעה זו דמי שהיה נוגע בו בשעת נגיעה זו יהיה טמא טומאת ז' וא"כ הכא אמאי ילקה על השהייה כל זמן שלא פירש [1] וי"ל דהא דפטר ליה כשהושיטו לו מת אחר היינו בשלא הספיק להשליך מת הראשון מעליו לפיכך אינו מוסיף טומאה אבל הכא הוא מוסיף טומאה שבכל שעה הוא מוזהר לפרוש מן הקבר [2] ור"ת מפרש דהכא איירי בשנטמא סמוך לחשיכה דבלא פירש נמי מוסיף לו יום אחד ע"י שהייה ונראה דההיא דנזיר דמפליג בין בחיבורין בין שלא בחיבורין אתי כמ"ד במסכת שמחות (פ"ד) דאפי' באותו יום שנטמא אינו יכול לחזור ולטמא לפי שמוסיף טומאה בחיבורין כדפרי' אבל למאן דשרי התם ליטמא באותו יום עצמו דלא חשיב ליה תוספת טומאה כיון שאינו מוסיף ימים לא אתיא.

13. חדושי הרשב"א על מסכת שבועות דף יז/א

נזיר בקבר כו'. פ' רש"י ז"ל כגון שנכנס בבית הקברות בשידה תיבה ומגדל ובא חברו ופרע עליו את המעזיבה, והכין איתא בנזיר בפ' אמר הריני נזיר (יז, ב), ובעי רב אשי אם צריך שהיה למלקות אם נשתהה שם במזיד או לא. וא"ת והלא מבי פרע חברו עליו את המעזיבה ונטמא באונס שהיתה שם אפילו כל היום כולו מאי קעביד, דכיון דנטמא נטמא ואינו מוסיף בטומאתו כלל. י"ל דבעיא זו אליביה דר' טרפון בעי לה, דבכי האי אפליגו ר"ט ור"ע, דגרסינן במסכת שמחות (פ"ד הט"ו) היה עומד וקובר את מתו עד שהוא בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובר, פירש הרי זה לא יטמא, נטמא בו ביום ר"ט מחייב ור"ע פוטר, נטמא לאחר אותו היום דברי הכל חייב מפני שהוא סותר יום אחד, וכי הא נמי איתא בנזיר בפ' ג' מינין (מב, א), ומשמע דהלכה כר"ט הואיל והך בעיא אליביה, ותנן נמי סתמא כוותיה דתנן במס' מכות (נא, א) אמרו לו אל תטמא אל תטמא חייב על כל אחד ואחד, ואקשינן עלה במסכת נזיר (יב, ב) ואמאי האי מטמא וקאי ואוקמינא שלא בחבורין, דאלמא כל שהוא בחבורין ואפי' בו ביום חייב, והא כר"ט אתיא. וכתב הרמב"ן ז"ל הלכך כהן שמת לו מת שהוא מותר לטמא לו צריך הוא לזינה לקוברו בסוף בית הקברות כדי שלא יכנס לבית הקברות ושלא יטמא בקברות אחרים כשיפרוש מקברי קרובים ויצא, ואי משום דרוב ארונות יש בהם פותח טפח (ברכות יט, ב) אי אפשר שלא יהיה שם אחד שאין בו פותח טפח או עצם כשעורה, ועוד דלא אמרי רוב ארונות יש בהן פותח טפח אלא בקבר פתוח כלומר שיש לו פותח טפח פתוח מצידו שמשם טומאה יוצאה, הא בקבר סתום לא:

14. שערים מצויינים בהלכה

שהיות מהו שיצטרפו. כתב הרמב"ם (ביא"מ סוף"ג) יצא בקצרה והלך מעט, ועמד ושהה מעט, עד שנצטרף מכל השהיות כדי השתחויה, במזיד אינו לוקה בשוגג אינו מביא קרבן מפני שהדבר ספק, אבל מכין אותו מכת מרדות. ומפרש בחזו"א (ליקוטים

סי' כד) יש כאן ספק ספיקא לחיוב, דלמא למלקות לא גמירי שהייה, ואת"ל דגמירי שהייה, דלמא שהיות מצטרפות, ומשמע דלא מהני ספק ספיקא לענין מלקות.

15. חדושי הרשב"א על מסכת שבועות דף יז/א

הא דבעי אביי מרבה בא לו בארוכה דרך קצרה מהו, ואהדר ליה לא נתנה ארוכה להדחות אצלו. והך דרבה כאידך ידידיה דאמר קצרה שאמרו אפי' עקב בצד גודל דאלמא לא שעורא גמירי אלא דוקא גמירי ארוכה חייב קצרה פטור. וא"ת א"כ מאי קבעי אביי מרבה לישמעעליה מאידך דרבה. י"ל דאביי ספוקי מספקא ליה דלמא לעולם דרך קצרה ממש פטור ולא שנה להוליד במרצתה להוליד עקב בצד גודל דלעולם לא גמירי

חיובא בקצרה אלא בארוכה, אבל חיוב ארוכה גופיה לא גמירי אלא בהולך כדרך הילוכו, אבל אניס נפשיה ויצא כשיעור בינוני של קצרה פטור דבארוכה שיעורא גמירי, ואמר ליה רבה דלא:

16. שערם מצויינים בהלכה

בעא מיניה אביי מרבה בא לו בארוכה שיעור קצרה מהו. פרש"י מרבה בר נחמני שהיה רבו, וכל היכא דאיכא בעא מיניה רבה הוא ולא רבא. אבל הר"י מיגש והריטב"א גרסו רבא. והקשו הראשונים מאי קבעי אביי מרבה, תיפשוט ליה מאידך דרבה נולהראשונים דגרסי כאן רבא, גרסו נמי לעיל רבא דאלמא לא שיעורא גמירי, אלא דוקא גמירי ארוכה חייב וקצרה פטור. ותיקן הר"י מיגש, דלא דמי דין ארוכה לדין קצרה, דאילו קצרה פטור לא משום דאיכא ארוכה מינה היא, אלא מחמת עצמה היא, דליכא קצרה מינה נוא"כ ליכא למימר בה האי שיעור ארוכה הוא, דהא לא שייכא בה מילתא דארוכה כלל, כי היכא דנימא בה האי שיעור ארוכה והאי לאו שיעור ארוכה, אבל ארוכה כיון דחיובא לא מחמת עצמה הוא אלא משום דאיכא אחריתי דקצרה מינה נתרע דהא אילו ליכא הני אחריתי דקצרה מינה, לא הוה מיחייב בה כלל, וא"כ כי מהלך בהא ארוכה שיעור הך קצרה דגרם לה חיובא, ופרח לה חיובא מינה דארוכה, וזה החילוק בין ארוכה שיעור קצרה, לקצרה שיעור ארוכה. ויעי'

17. חדושי הריטב"א מסכת שבועות דף יז עמוד א

אי בדשהה בעבודה זו. בר כרת הוא. פירוש אפילו לא שימש, וכיון דחייב כרת שהוא חמור יותר ממיתה ואפילו בדלא שימש למה לי לחייבו מיתה שהיא יותר קלה בשימש דאיכא תרתי שהייה ושימוש. הקשה ר"ת ז"ל מאי קושיא דלמא בדשהה וכגון שהיה שוגג אצל כרת שבטומאת מקדש ומזיד אצל עבודה דכרת ליכא מיתה איכא, א"נ אפילו מזיד בשתייהם נפקא מינה אם לקה שהוא נפטר מכרת, [ויש שתירצו דאה"נ שהייה] אביי יכול לתרץ כן אלא דנקט חד מתרי תלת טעמי, ואין זה מספיק דמ"מ ר' זירא גופיה מאי הוה קשיא ליה, לכך יש לומר דרבי זירא משמע ליה דכיון דקתני ליה במתניתין דאלו שבמיתה, דדומיא דאידך כולהו דמני התם הוא דלית בהו חיוב כרת בשום צד, כנ"ל.

18. ריטב"א על שבועות דף יז/א

אי דלא שהה היכי עבד עבודה. פירוש דמשמע לן שאין לך קלה בעבודות שבמקדש שלא יהא בה שיעור שהייה כדדי השתחוייה:

גירסת רש"י ז"ל אי אמרת בשלמא שיעורא גמירי משכחת לה דאנס נפשיה בקצרה ועבד עבודה. פירוש ויש בהלוח בינוני של קצרה כדי שהייה והלוח במרוצה, והוא עבד עבודה כדי שיעור שהייה ואח"כ יצא במרוצה, וכיון דשיעורא גמירי אין כאן שיעור שהייה. וא"ת ומה מייתי ראייה מזו שאנס נפשיה בקצרה שהוא מקום היתר לבא בארוכה שהוא מקום איסור, י"ל כי כמו ששינה בארוכה כך שינה בכאן כשישינה בקצרה, וכל היכא דאמרת

דדוקא גמירי, בר כרת הוא, שלא הותרה קצרה אלא כמות שהיא בהלוך בלא שהייה מיתה ואפילו עקב בצד גודל, ואנן השתא (משניה) [משהייה] הוא דמייתין ראייה, וכן פירש רש"י ז"ל אי אמרת בשלמא דכל איסורי מקדש כגון שהייה וארוכה שיעורי גמירי ניחא ודוק. וא"ת ואמאי לא נקט דאנס נפשיה בארוכה ועבד עבודה, י"ל דההיא ודאי דכולי עלמא משמע דחייב כיון ששינה בתרתי בשהייה במקום אחד כשעבד עבודה ולצאת אח"כ בארוכה ואפילו במרוצה, להכי נקטיה בקצרה דאפילו כהא שהייה בקצרה אי דוקא גמירי באיסורי מקדש מחייב משום שהייה ואע"ג דהוה בקצרה, ויש אומרים דחדא מינייהו נקט, והראשון נראה לי:

=====

19. חדושי הרשב"א על מסכת שבועות דף יז/ב

אלא אי אמרת דוקא גמירי היכי משכחת לה כו'. משם ר"ת ז"ל הקשו אלמה לא משכחת לה כגון שהוא שוגג בכרת ומזיד בעבודה. וי"ל דה"ה דהוי מצי למימר הכי וכי פריק כגון שבא בקצרה והפך בצנורא חד מתרי פרוקי נקט. ולדידי קשיא לי מאי מקשה ר"ת אי דלא שהה היכי עביד עבודה, דהא שיעור השתחוויה גמירי ובתוך שיעור השתחווה הא מצי עביד עבודה ליתן אבר אחד על גבי האש שעל המערכה אי נמי להוליך דם וכיוצא בעבודות קצרות אלו ואח"כ יצא ואפי' כי לא אגיס נפשיה. וי"ל דאין ה"נ אלא דניחא ליה לאתויי הך דרב הונא דאמר זר שהפך בצנורא חייב, ולאשמועינן לפי דרכו חידוש זה דקרובי עבודה עבודה היא. אלא דמ"מ תימה מאי קמקשה ר' זירא דאטו מה הוה סליק אדעתיה דמאי דאמרינן זר ששימש חייב מיתה דוקא בשעבד עבודה גמורה מקבלה ואילך. וניחא לי דאין ה"נ דמסבר סבור דהא הוא דקמ"ל דאפי' שהה כדי לגמור עבודה גמורה אינו חייב כרת אי אגיס נפשיה בקצרה ועביד עבודה וקמ"ל דשיעורא גמירי:

20. חדושי הריטב"א מסכת שבועות דף יז עמוד ב

והא קמ"ל דכל קרובי עבודה עבודה היא. ואיכא דקשיא ליה הא דאמרינן במסכת ע"ז (ל"ח א') הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא גוי והפך בה מותר, ואוקימנא כגון דמעיקרא הוה בשיל בתרתי שעי והשתא על ידי גוי בשיל בחדא שעה, וקמ"ל דקרובי בישולא לאו בישולא הוא, ולא קשיא דאפילו הוי הא והא דאורייתא אפשר שהחמירה תורה בעבודה, וכל שכן דהכא אמרינן אדינא דאורייתא ודכוותה נמי לענין המבשל בשבת אפשר דהוי חייב, אבל התם בבשולי גוי דרבנן הקילו אפילו בהא, דליכא משום בנותיהן כיון שבא מקצתו על ידי ישראל, ואדרכה היינו מאי דקמ"ל התם דלא אמרינן כי הכא דקרובי בישולא בישולא, ותדע (דהכא) [דהתם] גמרינן איפכא לקולא בהניח גוי והפך ישראל שהוא מותר ומשום דקרובי בישולא בישולא, ואזלינן הכא לקולא והכא לקולא, ולא סתרינן אהדדי שמשלך נתנו לך (עי' עירובין ק"ד ב') ולא אסרו אלא עד שיהא תחלתו וגמרו ביד גוי, וכדכתיבנא התם בס"ד.

21. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יז עמוד ב

קירוב בישול

קמ"ל דכל קרובי עבודה עבודה היא. ודבר זה הוא כללי בכ"ד וה"ה בבישול בשבת דמקרב הבישול בשבת הריהו חייב או בבשר וחלב דמקרב בישולו הרי"ז חייב, מלבד בבשולי עכו"ם שרי, כמ"ש בשו"ע יו"ד דאם הישראל התחיל בבישול אף שהעכו"ם קירב בישולו הרי"ז מותר, והר"ן בע"ז כתב ע"ז דשאני בישולי עכו"ם דחזו"ל גזרו ע"ז, ובזה לא אסרו.

22. שערים מצויינים בהלכה

דכל קרובי עבודה עבודה היא. עי' ברמב"ם (ביא"מ פ"ט ה"ד) דזר שהקטיר איברים או קומץ או לבונה על המזבח, אפי' הפך באיברים שלא נתעכלו וקרוב שריפתן חייב מיתה, והוא שהקטיר כזית. ועי' בשו"ת חמדת שלמה (אהע"ז סי' טז) דס"ל דבהקטרת זרים אם עלו ירדו. אבל בשו"ת באר יצחק (אור"ח סי' כ) חולק עליו, וס"ל דבהקטרת זר אם עלו לא ירדו.

וכל זה לגבי עבודה, אבל לגבי בישול מצינו במס' ע"ז (לח.) שאם הניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא נכרי והיפך בו מותר, ופריך הגמ' שם כמו בכאן ה"ד וכו', ומסיק מה"ד קרובי בישולא מילתא היא קמ"ל [דלא הוה בישול, דלא אמרין קרובי בישולא מילתא היא]. וראיתי בחי' הריטב"א דאפילו שניהם דאורייתא, אפשר שהתירה תורה בעבודה, וכש"כ דהכא אמרין אדינא דאורייתא, וכן לענין מבשל בשבת אפשר דהוי חייב, אבל התם בבישולי גוים הקילו רבנן בה, דליכא משום בנותיהן כיון שבא מקצתו ע"י ישראל. וכ"כ בתורת חיים דבישול עכו"ם שאני דאינו אסור אלא מדרבנן. ועי' בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' נד ד"ה והנ"ל). ובמש"כ הריטב"א לענין מבשל בשבת אפשר דהוה חייב, ומוכח שמסופק בזה, יש להעיר מגמ' ביצה (לד.) א' נתן את האור וא' מגיס כו' כולם חייבים, ואף דמתבשל בלא הגסה, מ"מ

חייב המגיס משום קירוב בישול, וכ"כ הרשב"א (ביצה שם) דאף המגיס מקרב את בישולו, וכן מבואר ברא"ש (פ"ג סי' יא).

23. חדושי הריטב"א מסכת שבועות דף יז עמוד ב

טהור שנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו אפילו כולו חוץ מחוטמו טהור דכתיב והבא אל הבית דרך ביאה אסרה תורה. ויש"מ שאילו נכנס דרך פניו חייב, ומיהו דוקא שנכנס שם כולו או רובו מיתה, הא כל שלא נכנס אלא מיעוטו אפילו דרך פניו הוא פטור דביאה במקצת לא שמה ביאה, ולא עוד אלא דאפילו לעולא דאמר התם (זבחים ל"ב ב') דשמה ביאה, התם הוא לענין ביאת עזרה ומשום דכתיב קרא בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא, מה נגיעה במקצת אף ביאה במקצת, אבל בבית המנוגע לא, והכי מוכח מהא דתנן בפרק שלישי דמסכת ידים (מ"א) ומייתנין לה בפרק שני דחולין (ל"ג ב') המכניס ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי ר"ע וחכמים אומרים ידיו שניות, ואמרין התם ועד כאן לא פליגי אלא בטומאת ידים דרבנן אבל מדאורייתא טהור, דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה, ואם כן תיקשי ההיא מתניתין לעולא, אלא ודאי כדאמרן דעזרה שאני.

וא"ת וכשנכנס רובו דרך פניו למה הוא טמא מפני שרובו ככולו, א"כ דרך אחוריו נמי נימא רובו ככולו ויהיה טמא, י"ל דלא קשיא כלל, דאם כן והבא אל הבית שבא לומר דרך ביאה אסרה תורה מאי אהני ליה, וליכא למימר דאיצטריך לאשמועינן דטעון כיבוס בגדים אם שהה כדי אכילת פרס, דהא אפילו נכנס דרך אחוריו

אם עמד שם שיעור שהייה טעון כיבוס בגדים, דבכל ענין כתיב והאוכל בבית יכבס בגדיו שבא לשיעור שהייה דאכילת פרס.

והא דאמרינן אחוריו לא חשיבא ביאה ואילו ביציאה איכא מאן דאמר דיציאה דרך אחוריו יציאה היא וכדתנן יצא ובא לו דרך כניסתו וכדאמרינן לה בפרק קמא דחולין (י' ב'), י"ל דשאני יציאה שדרך הוא בכך לפעמים כתלמיד הנפטר מרבנו, וכדפרישנא התם (יומא נ"ג א') בס"ד.

24. חדושי הריטב"א מסכת שבועות דף יז עמוד ב

תניא נמי הכי וכו' עד דרך ביאה אסרה תורה. ואף על גב דההיא בביאת עזרה וכאן בביאת בית מנוגע הוא, שפיר ילפי הא מהא דהא גלויי מלתא בעלמא הוא בלשון ביאה שהתורה אומרת, ואף על גב דלגבי ביאה במקצת איכא דמפליג ביניהו.

25. תוספות מסכת שבועות דף יז עמוד ב ד"ה ואין שוחטים

ואין שוחטים שם קדשים קלים - וה"ה דאין אוכלין דגנים ועליות לא נתקדשו כדאמר בפרק כיצד צולין (פסחים דף פה: ושם) אלא נקט שחיטה משום דאכילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים.

26. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבועות דף יז עמוד ב

מקום אכילת קק"ל
תוד"ה ואין שוחטים שם קדשים קלים. וה"ה דאין אוכלים דגנים ועליות לא נתקדשו עיין שם, והיינו דבכל ירושלים לא נתקדשו הגגין, ולפי"ז א"א לאכול קק"ל ופסח, אלא בקרקע, ולא בקומה שניה וכדו', ואף אם יעלה לעליה, הרי"ז נפסל ביוצא, והיה צריך ליוזר בזה מאד. [יזכינו השי"ת לזה במהרה לאכול קק"ל כדין ועמ"ש בפסחים פ"ה ע"ב].

27. שערים מצויינים בהלכה

ואין שוחטין שם קדשים קלים. כתבו התוס' דנקט שחיטה משום דאכילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים. והקשה במשל"מ (שחיטה פ"ב ה"ג ד"ה כתבו) מהא דפריך לעיל (טו.) אטו לחמי תודה בעזרה מי לא מתאכלי. ועי' בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קיא-ב) שהביא לתרץ, דבשר קדשים קלים אין לאכול בעזרה משום דמצוה לאכול מיושב מטעם דכתיב (קרח יח-ח) "למשחה" לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים [עי' חולין קלב:], והיינו מיושב כמש"כ התוס' מס' יומא (כה. ד"ה אין), וזה אי אפשר בעזרה, משום דאין ישיבה בעזרה כו', אבל לחמי תודה דלא שייך בהם משום "למשחה", שפיר מותר לאכול בעזרה ומעומד. ועי' בהגה' מצפה איתן שכתב כזה, ועי"ש עוד בזה. ועי' מזה באריכות בבית האוצר (כלל קסא).

SEE ADDENDUM ❖

28. תוספות מסכת שבועות דף יז עמוד ב ד"ה אבל חייבין

אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה - ואף על גב דאמר בפרק בתרא דמכות (דף יג:): דבעינן דומיא דע"ז דאמר רחמנא לא תעביד ואי עביד מיחייב יצא פסח ומילה עשה דנדה לא תעביד הוא דלא תפלוש בהנאה מרובה.

29. חדושי הריטב"א מסכת שבועות דף יז עמוד ב

הא דקתני התם בהוריות אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה, ולא קתני על עשה ולא תעשה, לאו למימרא דחייבין על עשה גרידא, דלעולם אינן חייבין קרבן על עשה לבדו דהא לא תעשינה כתיב וכדאיתא בהוריות, וגם יחיד נמי אינו חייב קרבן על עשה ואף על פי שיש בו כרת מידי דהוה אפסח ומילה וכדאמרין בכריתות (ג' ב'), והיינו דאמרין לקמן בגמרא אשכחן עשה לא תעשה מניין, כלומר דבעשה לחודיה לא אפשר לחיוביה חטאת, אלא ה"ק וחייבין על עשה שבנדה לפי שיש עמו לא תעשה, ואשמועינן היא גופא אגב אורחין דמשום עשה לחודיה לא הוי חיובא, וכן מפורש בספרא ותניא בתוספתא בהוריות (פ"א ה"ז) ומפני מה חייבין על עשה שבנדה לפי שיש עמו לא תעשה.

חדושי הרשב"א על מסכת שבועות דף יז/ב

חייבין על עשה ועל לא תעשה שבנדה. מדקתני על עשה ועל לא תעשה ולא קתני על עשה ולא תעשה משמע דכל חד וחד משכחת בפני עצמו, עשה כגון שהיה משמש עם הטהורה שלא בשעת וסתה ואמרה לו נטמאתי דחייב לשהות ולא יפרוש מיד בהנאה מרובה, ואזהרתיה (ויקרא טו, כד) ותהי נדתה עליו, ומיהו ב"ד שחייבין על הוראת עשה זה לאו משום העשה בלבד הוא שחייב על הוראתן שאין ב"ד חייבין על הוראת עשה אלא על ל"ת דכתיב אשר לא תעשנה, אלא משום לאו דאיכא בהדיה דכתיב לא תקרב דאמר ר"פ (לקמן יח, ב) דלא תפרוש הוא, ועל ל"ת כשהיא טמאה שמוזהר שלא לגלות ערותה דכתיב (שם יח, יט) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב, ולעולם תרוייהו בלאו אחר שנטמאת וכמו שאמרו, אבל קודם שנטמאת ליכא עשה כלל דוזהרתם אסמכתא בעלמא היא:

=====

א. בענין אכילת קדשים קלים בעזרה --- SEE ADDENDUM